

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه صنعتی اصفهان

موضوع:

خواص دارویی و صنعتی گیاه دم اسب

نام علمی: Equisetum Arvense

استاد مربوطه:

آقای دکتر وهابی

تهیه و تنظیم:

هادی اسکندری دامنه

پاییز ۹۳

آمار استفاده از داروهای گیاهی در سالهای اخیر رشد قابل توجهی پیدا کرده است. عوارض جانبی بسیار زیاد داروهای شیمیایی و گرانی آنها موجب گرایش مجدد مردم به طب گیاهی شده است. استفاده از داروهای گیاهی به لحاظ مقبولیت، در دسترس بودن و آسانی مصرف در جهان و خصوصاً کشورهای در حال توسعه رو به فزونی است.

اما همگام با افزایش مصرف و عرضه آنها عوارض جانبی، خصوصاً در موارد مصرف بی رویه و بدون نظارت پزشکان به سراغ مصرف کنندگان آمده است.

همچنین به علت عدم شناخت کامل مردم از نحوه تولید، جمع آوری، حمل و توزیع گیاهان در سطح عطاری‌ها و احتمال بالای ایجاد عارضه برای افراد و احتمال سوء استفاده‌های برخی افراد سودجو و فرصت طلب و بروز خسارت‌های جانی و مالی می‌رود.

<u>EQUISETACEAE</u>	تیره
<i>Equisetum arvense</i>	نام لاتین
Horsetail	نام انگلیسی
گیاه دم اسب	نام فارسی

گیاه دم اسب در:
نور زیاد
دمای محیط ۵ درجه سانتی گراد
خاک های اسیدی و مرطوب
به خوبی رشد می کند.

محل رویش :

دم اسب در کشورهای اروپا، آسیا و ارتفاعات هیمالیا و شمال ایران به طور خودرو می روید.

در نواحی شمالی ایران مانند گرگان ، بندر گز ، گیلان : پیربازار (سواحل جنوبی مرداب خزر) ، آذربایجان ، تبریز و رنجناپ می روید .

ویژگیها و موارد مصرف دم اسب:

اولین بار در سال ۱۹۲۰ در نیوزیلند شناسایی و از اواسط دهه ۱۹۹۰ به عنوان یک گونه مهاجم طبقه بندی شد. دم اسب گیاهی است پایا و بدون گل با ریزومی سیاهرنگ که دو نوع ساقه از آن می روید.

جنس *Equisetum* که معمولا به عنوان دم اسبی شناخته می شود یکی از گیاهانی است که به فسیل زنده معروف است.

این گیاه یکی از گیاهان باقی مانده از دوره پالئوزوئیک است. در فارسی به آن «دم اسبی»، «دم اسب» و «علف هفت بند» نیز می گویند. در کتب طب سنتی با نامهای «ذنب الخیل» و «ذنب الفرس» از آن نامبرده شده است. نامهای دیگر این گیاه در زبان انگلیسی *Bottle-brush* و *Paddock-pipes* است.

دم اسب چون دارای مقدار زیادی سیلیس می باشد به نام سیلیسکا *Silica* نیز معروف است.

دم اسبی دو نوع ساقه هوایی دارد. ساقه‌ای که برنگ قرمز است و در اوائل بهار ظاهر می‌شود و دیگری ساقه نازک که برنگ سبز بوده و بعد از آن رشد می‌کند و مصرف طبی دارد.

ساقه بارور که قرمز است از قشر سیلیسی پوشیده شده که به آن سختی خاصی می‌دهد و از آن برای صیقلی کردن فلزات و چوب و پاک کردن ظرفهای فلزی استفاده می‌شود

و از ساقه‌های نازک که پس از آن ظاهر می‌شود و رنگ آن سبز و کمی قطورتر است در طب گیاهی استفاده می‌شود.

ترکیبات شیمیایی:

گیاه دم اسب دارای اسید سال سیلیک، اسید لیوئیک، اسید مالک، اسید اگزالیک، اکویس تونین، اسید اکویستیک، دی متیل سولفون، اکوتینیک، یک ماده تلخ، یک ماده رزینی، چربی، ساپونین و همچنین در گیاه تازه ۳-۱۵ درصد و در خاکستر گیاه تا ۷۰ درصد سیلیس یافت می‌شود. آزمایشات متعدد نشان می‌دهد که دم اسب مقدار بسیار کمی طلا نیز دارد.

طرز استفاده:

-دم کرده

-جوشانده

-گرد دم اسب

خواص داروئی دم اسب :

۱. برای رفع گلو درد و ورم گلو جوشانده دم اسب موثر است.
۲. کمپرس آن برای برطرف کردن درد.
۳. برای درمان التهاب چشم .
۴. همچنین با توجه به خاصیت قابض بودن آن، عصاره این گیاه برای درمان خونریزی بینی، پولیپ بینی، ترمیم زخم و سوختگی استفاده می شود.
- ۵- در طب سنتی از این گیاه برای قطع خونریزی، پوشش زخم، درمان حصه و بیماری های کلیوی استفاده می شده است.
- ۶- دم اسب حاوی سیلیکون است که باعث تقویت استخوان می شود.

مضرات استفاده از دم اسب:

این گیاه را نباید اطفال خردسال و زنان حامله مصرف کنند مقدار مصرف زیاد آن نیز ممکن است باعث ناراحتی معده و اختلال در دستگاه هضم و اسهال شود .
به علت وجود برخی از ترکیبات مانند نیکوتین، کودکان نباید از این گیاه استفاده کنند.

این گیاه را نباید بیش از شش هفته مصرف نمود زیرا باعث التهاب دستگاه گوارش می شود.

مصرف ماهانه این گیاه می تواند باعث کم شدن ویتامین B1 شود از این رو در صورت استفاده از این گیاه باید این ویتامین نیز مصرف شود.

از آنجایی که باعث دفع پتاسیم از طریق ادرار می شود بیماران قلبی، کلیوی، دیابتی و نقرسی نباید از این گیاه استفاده کنند.

این گیاه دارای سلنیوم است که می تواند باعث نقص مادرزادی شود بنابراین زنان باردار نباید از این گیاه استفاده کنند.

محیط هایی رشد دم اسب:

دم اسب در جنگل ها ، دشت ها ، چمن زارها ، خاک های مرطوب ، کنار رودخانه ها و دریاچه ها می روید. معمولاً در جاهای مرطوب رشد می کند . بلندی انواع آن در مناطق معتدل به ۱.۵ متر و در مناطق گرمسیر به ۵ متر می رسد.

ولی با این حال در جاهای خشک و لم یزرع مانند کنار جاده ها و درچاله ها و کنار ریل قطار رشد می کند. گیاه به کاهش رطوبت حساس می باشد. خشکسالی باعث کاهش شاخه های جانبی این گیاه می شود.

کاربردها و موارد قابل استفاده دم اسب:

در دامپروری از این گیاه به عنوان علوفه برای افزایش شیر گاوه های شیرده استفاده می شود.

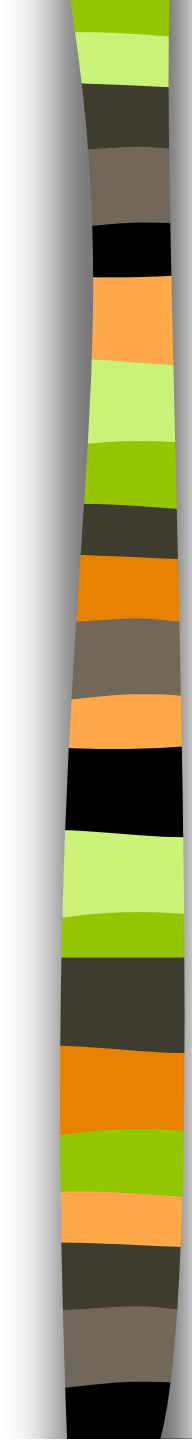
اما مقدار زیاد آن در یونجه خشک شده (معمولا بیش از ۲۰ درصد) باعث اسهال و فلج و سپس مرگ اسب ها می شود. معمولا حیوانات از چرای آن خودداری می کنند.

بومیان آمریکا و مهاجران دم اسب را به عنوان چای مصرف می کنند.

از آن به عنوان دارو برای سرفه اسب استفاده می شود.

برای رنگ کردن لباس ها و تزئین خانه و رنگ کردن تیغ های جوجه تیغی استفاده می شود.

برای شستشو و براق کردن اشیا استفاده می شود.

از شاخه های جوان به صورت خام یا پخته شده استفاده می شود.

از سیلیس استخراج شده از دم اسب برای جمع آوری مواد معدنی و تولید دارو استفاده می شود.

از دیگر کاربردهای صنعتی سیلیکا استخراج شده از دم اسب می توان در تهیه خمیر دندان ، پارچه، الیاف نوری، مواد پاک کننده را نام برد.

- تحقیقات گیاهان دارویی و معطر ایران. ۱۳۸۰، انتشارات موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع.

-مصطفوی، اسلام. ۱۳۸۸. گیاهان دارویی، انتشارات جهاد دانشگاهی واحد تهران.

-زرگری، علی. ۱۳۷۰. گیاهان دارویی، جلد دوم. انتشارات دانشگاه تهران.

-اشرفی، ع.، رضایی، ع.، سهرابی، ح. د.، مهاجری، د.، مهدی، ن. ب.، اشرفی، ا.، اسماریان، ش. بررسی هیستومتری و هیستوپاتولوژی اثرات پماد عصاره گیاه دم اسب در مقایسه با پماد اکسید روی در روند التیام بعد از ایجاد زخم تجربی پوست در خرگوش.

-قلی زاده نسری، فاطمه، بهنام رسولی، مرتضی، مقیمی، بهنام رسولی، فاطمه. (۲۰۰۸). بررسی آثار حفاظتی تجویز عصاره ساقه گیاه دم اسب بر دژنراسیون مرکزی ناشی از ضایعه کمپرسیو عصب سیاتیک در نورون های حرکتی شاخ قدامی نخاع رت. علوم تشریح ایران - *Journal of Iranian Anatomical Sciences*, 5.

-Vilarem, G., Périneau, F., & Gaset, A. (1992). Exploitation of the molecular potential of plants: Equisetum arvense (Equisetaceae). *Economic Botany*, 46(4), 401-407.

-<http://nargil.ir/plant/houseplants>.

ممنون از توجه شما

